

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

مدرسه علمیه فاطمه الزهراء (سلام الله عليها) شهرستان بندر ترکمن

مقاله سطح دو (کارشناسی)

عنوان

ناهنجاری های اخلاقی در جامعه و تاثیر آن بر خانواده

پژوهشگر

طیبه فاطمی زاده

دی ۱۳۹۹

چکیده

این مطالعه با هدف چگونگی تاثیر ناهنجاریهای اخلاقی در جامعه و اثر آن بر خانواده مورد مطالعه قرار گرفته است. تحقیق از نوع تحقیق توصیفی و روش به کار رفته در آن اسنادی است در این روش محقق با مراجعه به منابع مکتوب، متناسب با سوالات مطالب را جمع آوری و مورد نقد و بررسی قرار داده است. مهمترین یافته های تحقیق نشان می دهد که ناهنجاریهای که در جامعه وجود دارد تاثیر بسزایی در بنیان خانواده خواهد گذاشت و در جاهای ممکن است باعث از هم پاشیدگی خانواده شود. عظیم ترین مسیر، جهت رسیدن به کمال حقیقی و سعادت ابدی برای همه جهانیان جامعه ای است که سرشار از فضایل اخلاقی و عجین با خوبی ها در عرصه اخلاق باشد. افراد جامعه یکی از الگو های که از نظر اخلاقی با آن خود را تطبیق می دهند اجتماع می باشد پس اگر افراد جامعه فضایل اخلاقی را رعایت کنند به طبع افراد خانواده نیز این فضایل را در کانون خانواده رعایت خواهند کرد.

کلیدواژه: اخلاق، اجتماع، خانواده، ناهنجاری های اجتماعی،

هنجار های اجتماعی، شیوه های رفتاری معینی است که در جامعه متداول است. هر فردی که در جامعه زندگی می کند، آن را می آموزد به کار می بندد و انتظار دارد دیگر افراد جامعه نیز آن را انجام دهند. بنابراین هنجارها و رفتارها، قاعده، معیار و میزانی است که با آن رفتار اجتماعی افراد سنجیده می شود هر رفتاری که مطابق با آن پیدا کند، رفتار و اخلاق بهنجار است و چنانچه مخالف آن باشد نابهنجار نامیده می شود. حال زندگی در جامعه بدون در نظر گرفتن اجتماع و مناسبات قابل تصور نیست و به همین دلیل انسان عصر حاضر، بدون ارتباط با دیگران قادر به بر آوردن نیازهایش نخواهد شد و برای برقراری ارتباط معقول و با در نظر گرفتن منافع طرفین نیاز داشتن اخلاق است. با توجه به کتب اخلاقی فراوانی که وجود دارد می توان به این مهم پی برد که این مسئله چقدر برای جامعه و خانواده اسلامی ضروری می باشد.

با توجه به این که امروزه اخلاق، گمشده جوامع بشری است به تاکید کارشناسان اگر بخواهیم آسیب های اجتماعی از جامعه رخت بر بندد باید اخلاق اسلامی را در جامعه رواج دهیم زیرا جامعه بدون اخلاق راه به جایی نخواهد برد. اگر دروغ گوئی، ریا، تهمت و هزاران کج اخلاقی در جامعه رواج یابد آن جامعه دچار افول اخلاقی می شود و به طبع نیز خانواده نیز تحت تاثیر جامعه دوچاره ناهنجاری های اخلاقی خواهد شد. ولی اگر در جامعه صداقت، شفافیت و احترام و از دغدغه های آن باشد در این صورت اخلاق، امنیت و اعتماد را در جامعه به وجود خواهد آورد. اتفاقاتی که امروز در جامعه و فضا های مجازی بروز پیدا می کند نشان از وجود بد اخلاقی ها و به نوعی افول و سقوط اخلاق در جامعه دارد که مصداق آن را می توان در خشونت ها، درگیری ها، توهین، تهمت ها، ریا و دروغ و حتی تجاوز به حریم خصوصی افراد عنوان کرد. کارشناسان آسیبهای اجتماعی و خانواده تاکید کرده اند باید جلوی گسترش ناهنجاریهای اخلاقی در جامعه گرفته شود چرا که بی توجهی به این بیماری، مشکلاتی را برای همه افراد جامعه به وجود خواهد آورد و شیراز و بنیان زندگی را از هم گسسته خواهد شد. اسلام در عین توجه به عامل جنسی و اقتصادی و زیستی خانواده، آن را نهادی برای پرورش و رشد و تثبیت ملکات اخلاقی و عواطف انسانی و سالم نگه داشتن فضای زندگی از خشونت و زمینه ساز طهارت روحی و روانی و سلامت اخلاقی شمرده، یک روح الهی و مذهبی و معنوی برای

آن معتقد است. بنابراین اگر به نابهنجاریهای اخلاقی در جامعه توجه نکنید خانواده که جزء مهم جامعه است دچار بحران خواهد شد. البته می توان این را گفت که در زمینه نابهنجاری های اخلاقی در جامعه و حتی خانواده پژوهش های زیادی صورت گرفته است از جمله: سالاری فر (۱۳۸۴) در کتاب خود تحت عنوان عامل دینی، عدم توجه اعضای خانواده به باور های دینی و انجام رفتارهای خارج از محدوده های مجازی شرعی، زمینه برای ضربه به روابط عاطفی اعضای خانواده و بروز اختلاف می شود. بنی اسدی (۱۳۸۵) در مقاله ای با موضوع بررسی عوامل موثر اجتماعی بر خانواده می نویسد. تفاوت مراتب ایمانی و برداشت ها از دین نیز به تعارض های خانواده منجر می شود و تفاوت باورهای دینی در افراد عامل موثر در گسستگی بنیان خانواده خواهد شد و یا مهر انگیز شعاع کاظمی (۱۳۹۳) در کتاب خود تحت عنوان آسیب های اجتماعی به بررسی مشکلات اجتماعی، ناهنجاریهای اجتماعی و مفاسد اجتماعی به شکل آسیب های اجتماعی پرداخته، و در کتاب خود گذشته و حال را مورد مقایسه قرار داده و آسیب های هر یک را در زمان خود بیان کرده و راههای مقابله با آن توضیح داده و تمرکز اصلی خود را روی آسیب های نو ظهور از جمله اینترنت، ازدواج اینترنتی، فرار از منزل و غیره.. قرار داده است.

این مقاله و کتابهای مذکور به گوشه ای از این موضوع اشاره کرده ولی به اصل موضوع که تاثیر نابهنجاری های اجتماعی در جامعه بر روی خانواده است پرداخته نشده است، به همین علت این مطالعه با هدف بررسی ناهنجاری های اجتماعی در جامعه است تا به این سوال پاسخ دهد که ناهنجاری های اجتماعی در جامعه چه تاثیری بر روی خانواده خواهد گذاشت؟

دیگران توان تامین نیاز های اولیه اش را نداشت به کار خلاف کشیده می شود. حدیث معروفی از پیامبر(صلی الله علیه وآله) است که فرمود: کسی که زندگی خود را به دیگری ببندازد، ملعون است.(مجلسی، ج ۱۳۷۰، ۷۲، ص ۴۰) و در جای دیگر از ایشان نقل است که فرمودند: هرگاه کسی را می دیدند که شغل و حرفه ای ندارد می فرمود: از چشمم افتاد.(محمدی ری شهری، ج ۱، ۱۳۸۴، ص ۱۵۸)

۴-۳- نوع و شکل حکومت

به قول معروف: الناس علی دین ملوکهم(مجلسی، ج ۱۰۰، ص ۹۰) مردم بر اساس اندیشه و دین حاکمیت، رفتار می کنند. نظام سرمایه داری، انسان ها را به سوی سود طلبی و سنجش بر اساس اقتصاد سوق می دهد و نظام کمونیستی، مردم را به سوی بیکاری کشیدن، استثمار، نظام صهیونیست مردم را به خشونت و تجاوز و نظام بعث عراق نیز به سوی ظلم و خونریزی و سایر نظام ها هر کدام به نوعی در تخریب افراد نقش دارند. اما نظامی که قرآن آن را ترسیم کرده است بدین قرار است: حکومت صلحاء با اقامه نماز و زکات و امر به معروف و نهی از منکر است. افراد صالح وقتی به حاکمیت می رسند، اقامه نماز می کنند. سمبل یک زندگی ایده آل پرستش معبود است. حکومت اسلامی، مردم را به سوی اخلاق نیک دعوت و از هر گونه تبعیض و ضد ارزش منع می کند، این شیوه باعث می شود تا مردم در سایه آرامش و رأفت اسلامی زندگی خوبی داشته باشند.(شرف، همان، ص ۱۶۴)

۵-۳- محیط عمومی و افراد جامعه

محیط خواه آموزشی باشد یا محیط کار یا محیط زندگی، تاثیر فراوانی در کردار و رفتار انسان ها می گذارد. تعامل با افراد کم سواد، بزه کار و دارای سوء پیشینه، معتاد، بیکار و ماجراجو همواره مشکل ساز بوده است.

۶-۳- فقر و ناداری

فقر و نقطه مقابل غنا و بی نیازی است. در لایه سخنان بزرگان دین فقر را بزرگترین عامل انحراف دین قلمداد کرده اند: «نزدیک است که فقر به کفر گرائیده شود.» (سوره حج، آیه ۴۱) یعنی تا مرز کفر چیزی به اندازه فقر نزدیک نیست. کسی که توان اداره خود و زندگی اش را ندارد برای تامین گرسنگی اش ممکن است

تمام ارزش های انسانی را زیر پا گذاشته و به هر کاری دست بزند فقر در زندگی راه رسیدن به معنویات را نیز مسدود می کند. از آدم گرسنه و برهنه توقع عبادت و پایبندی به اصول اخلاق را نمی توان داشت اگر ابتدایی ترین نیازهای بشر تامین نشود، فرصتی برای آموزش و اخلاق بدست نمی آید. (مصباح یزدی، همان، ص ۵۱۹)

۷-۳- نداشتن الگوی اخلاقی

ساختار نظام اخلاقی و تربیتی اسلام به گونه ای ترسیم شده است که در آن الگوی تربیتی نیز پیش بینی شده است. نقش رهبری جامعه ای اسلامی از سوی خداوند بر عهده امامان معصوم (علیهم السلام) گذاشته شده، از آنجا که امام، برنامه ریزی زندگی انسان را بر عهده دارد با کنار گذاشتن وی، مشکلات عدیده ای از جمله رفتارهای غیر شرعی بروز خواهد کرد. امام کسی است که با تاسی به قرآن، در هر عصر وظایف عمده مردم را بیان می کند. (همان، ص ۵۲۰)

بنابراین اگر موارد اخلاقی گفته شده در جامعه رعایت نشود جامعه دچار یکسری ناهنجاری های می شود که نه تنها جامعه را تحت الشعاع قرار می دهد بلکه مهمترین رکن جامعه یعنی خانواده را نیز دچار تزلزل و یکسری مشکلات اخلاقی مواجه می کند.

این مطالعه با هدف بررسی ناهنجاری های اخلاقی در اجتماع و تاثیر آن بر خانواده صورت گرفته تا با استفاده از آن یکسر از آسیبهای اخلاقی که در جامعه و خانواده وجود دارد شناخته شود.

اسلام دینی است که هدف اساسی آن تربیت افراد دین دار و بنا کردن جامعه ای با شالوده صحیح اخلاقی، مطابق با اهداف و احکام دینی است، جامعه ای ارزشمند و موفق و به دور از هر گونه ناهنجاری های اخلاقی است که بتواند فضایل اخلاقی را در جامعه میان مسئولیت های اجتماعی و افراد جامعه گسترش دهد. همان طور که در قرآن و روایات معصومین (علیهم السلام) به آن اشاره شده جامعه ای قوی و موفق هست که از رذایل اخلاقی و ارتکاب اعمال زشت دوری کند. چون جامعه اخلاقی با فضایل پیوند خورده نه با رذایل اخلاقی حال خانواده جزء مهمی از جامعه است که تاثیر زیادی از اجتماع می گیرد به طوری که خانواده نیز درگیر بسیاری از رذیل اخلاقی که در سطح جامعه وجود دارد خواهد شد. وجود ناهنجاریهای اخلاقی در جامعه باعث سستی ایمان و اعتقادات انسانی و از بین رفتن داد و ستدهای معنوی و عواطف مستحکم آن می شود و مانع رسیدن جامعه به مطلوب اخلاقی می شود و افراد دچار یکسری از رذایل اخلاقی می شوند. حال با شناخت ناهنجاری های اخلاقی می توانیم جامعه را به سطح مطلوب برسانیم.

فهرست منابع

*قرآن

* نهج البلاغه

۱- آمدی، عبدالواحد غروالکلم و درالکلم، سید هاشم رسولی محلاتی، تهران، انتشارات نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۶

۲- بیضون، لبیت، تصنیف نهج البلاغه، قم، انتشارات مکتب الاعلام الاسلامی، بی تا

۳- راغب اصفهانی، حسین ابن محمد، مفردات الفاظ القرآن، چاپ سوم، تهران، انتشارات مرتضوی، ۱۳۷۴

۴- ریچارد، پی، هالچین سوزان، آسیب شناسی روانی، چاپ اول، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران، انتشارات نشر روان

۵- سالاری فر، محمدرضا، خانواده در نگرش اسلام و روانشناسی، قم، انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه انتشارات سمت، ۱۳۸۵

۶- دستغیب، عبدالحسین، گناهان کبیره، ج ۱، قم، انتشارات مطبوعات دارالکتاب تبلیغات اسلامی، ۱۳۹۰

۷- ستوده، محمد، آسیب های اجتماعی، قم، انتشارات آوای نور، چاپ اول، ۱۳۸۹

۸- طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، ج ۱، چاپ دوم، قم، انتشارات دفتر نشر اسلامی، ۱۴۱۷

۹- عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه، تفسیر نورالثقلین، قم، انتشارات اسماعیلیان، ۱۴۱۵

۱۰- قرائتی، محسن، تفسیر سوره لقمان، چاپ پنجم، تهران، انتشارات مرکز درس هایی از قرآن، ۱۳۸۲

۱۱- کلینی، محمد بن یعقوب اصول کافی، ج ۴، تهران، انتشارات دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی،

۱۳۶۳

- ۱۲- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، بیروت، انتشارات الوفاء، ۱۴۰۴
- ۱۳- محلاتی، رسول، چهل حدیث، چاپ اول، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۸۹
- ۱۴- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، چاپ چهارم، قم، انتشارات دانشگاه علوم و حدیث، ۱۳۸۷
- ۱۵- مکارم شیرازی، ناصر تفسیر نمونه، ج ۲۳، چاپ اول، تهران، انتشارات دارالکتب، ۱۳۸۷
- ۱۶- مصباح یزدی، محمدتقی، فلسفه تعلیم و تربیت، قم، انتشارات پارسایان، ۱۳۷۷
- ۱۷- مطهری، مرتضی، فلسفه اخلاق، چاپ سوم، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۷۴
- ۱۹- مطهری، مرتضی تعلیم و تربیت در اسلام، چاپ ششم تهران، انتشارات الزهرا، ۱۳۶۴